

TENKİT TEMELLİ TÜRKÇE HADİS ÇALIŞMALARI BİBLİYOGRAFYASI

Ahmed ÜRKMEZ (*)

Öz

Hadis ilmi temelde Hz. Peygambere (sav) yönelik eşsiz bir saygı ve bağlılığa dayanmakla birlikte, rivayetlerin ona aidiyeti konusunda tavizsiz bir tenkit anlayışını da daima beslemiş ve benimsemiştir. Tarihsel sürecin izlenmesi ve hadis literatürünün bu açıdan taranması, hadis ile tenkit arasındaki vazgeçilmez bağı rahatlıkla ortaya koyabilir. Makale, özellikle son elli yıllık süreçte Türkiye’de ve Türkçede yapılan akademik hadis çalışmalarından hadis tenkidini ilgilendirenleri listeleyecek ve değerlendirecektir. Söz konusu çalışmalar içinde hadis tenkidiyle doğrudan bağlantılı olanlar bulunduğu gibi, dolaylı yoldan alakalı olanlar da bulunmaktadır. Öncelikle tez, makale ve kitap türlerine göre ayrılan veriler, ardından kendi içinde çeşitli biçimlerde detaylandırılmıştır. Bu bağlamda konu temelli, kitap temelli, rivayet temelli tarzında veya görüş/kavram/kişi/teori eleştirisi şeklinde farklı alt başlıklar kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, tenkit, makale, tez, Türkçe.

A Bibliography on Criticism Based Hadith Studies in Turkish

Abstract

Together with a unique respect and loyalty for the Prophet (pbuh), Hadith always fed and adopted an uncompromising criticism approach about the origin of hearsays. The monitoring of historical period and the scanning of Hadith literature in this context may easily reveal the indispensable link between criticism and Hadith. This article will list and evaluate the criticism based academic Hadith studies completed in Turkey and written Turkish language in the last fifty-year period. These studies are directly or indirectly related to Hadith criticism. At first, the data was divided into the types of the theses, articles and books, and then detailed in its own. In this context, various subheadings such as subject based, book based, hearsay based or opinion/concept/person/theory criticism were used.

Keywords: Hadith, criticism, article, thesis, Turkish.

*) Yrd.Doç.Dr., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
(e-posta: ahmedurkmez@yahoo.com)

Giriş

Türkiye'nin hadis ilimleri ve araştırmaları konusunda pek çok ülkeye nasip olmayan büyük bir potansiyeli bünyesinde barındırdığı kuşkusuzdur. İçinde bulunduğumuz 2012 yılı itibarı ile geriye dönüp bakıldığında, 1950'li yıllarda başlayan ve son yirmi yılda ciddi bir yoğunluk kazanan akademik hadis çalışmalarının nitelik ve nicelik bakımından takdire şayan olduğu görülecektir. Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin zengin kültürel mirasları, yazma eser arşivleri ve Peygamber (sav) sevgileri ile temellendirilebilecek olan bu yapı, maalesef Türkiye sınırları dışında yeterince tanıtılabilmiş ve dolayısıyla ilim dünyasının istifadesine sunulabilmiş değildir.

Sistematik çalışma disiplini ile dikkat çeken Avrupa kıtası ve dinin temel kaynaklarına hem dil hem de coğrafya açısından sahip olan Arap Yarımadası arasında Anadolu'nun özgün bir yeri ve farklı bir duruşu vardır. Bu duruş bir yandan düşünce ve yazım atmosferinde sistem kurmakta zorlanan yarımada mensuplarına fikir vermekte; diğer yandan Peygamber diline aşinalık ve İslam dinine yakınlık konusunda sorunlar yaşayan batılı araştırmacılara model oluşturmaktadır.

Bir bibliyografya denemesi diyebileceğimiz bu makale, 'tenkit temelli Türkçe hadis çalışmaları' konusunda kaleme alınmış olup son yetmiş yılda Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde yapılan bazı akademik hadis çalışmalarının daha iyi tanınabilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1. Literatür

İlahiyat Fakülteleri'nde görev yapan ilim adamları tarafından çeşitli branşlara özgü bibliyografik çalışmalar daha önce de yapılmıştır. Sözelimi tefsir alanında faaliyet gösteren akademisyenlerin biyografileri ve eserleri bir kitap çalışmasında ele alınmıştır (Çiçek ve Açıklalın, 2000). Yine İlahiyat fakülteleri dergilerinde yayınlanmış makaleler çerçevesinde fıkıh, din eğitimi ve din psikolojisi gibi ilim dallarına ait bibliyografik dökümler mevcuttur (Gürkan, 1991; Derdiyok, 2005; Kaymakcan ve Ünsal, 2004; Koç, 2005). Erünsal, Çardaklı ve Ülker tarafından (2008) yayınlanan *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu* ise İlahiyat sahasında yapılan tezler söz konusu olduğunda başvuru temel bir kaynak konumundadır.

Hadis sahasında ise önce Selçuk Coşkun tarafından doktora tezlerine özgü bir bibliyografik çalışma yapılmış (Coşkun, 1997), ardından Yavuz Ünal tarafından 1957-1997 yılları arasını kapsayan bir hadis tezleri fihristi hazırlanmıştır (Ünal, 1997). Ayrıca hadis ilminin çeşitli alt dalları (Atmaca, 2011) veya Hz. Peygamberin (sav) hayatı ve şahsiyeti (Toksoy, 2010; Söylemez, 2006) hakkında yapılmış başka bibliyografya çalışmaları da bulunmaktadır (Yeşil, 1989).

2. Yöntem

Yukarıda ismi zikredilen çalışmalara ek olarak YÖK ve İSAM gibi kuruluşlar ile dinbilimleri.com başta olmak üzere ilmi internet sitelerinin veri tabanlarına dayanan bu ça-

İşma, 1950-2012 yılları arasında hadis alanında yapılan tenkit temelli akademik çalışmaları hiç değilse ismen tanıtmayı amaçlamaktadır. Başlığında tenkit anlamını içeren veya çağrıştıran bir kelime olmasa bile muhtevası ile sened veya metin tenkidine katkı sunan tez, makale ve kitap türü eserler bu bibliyografyada değerlendirilmiştir. Diğer yandan adı doğrudan tenkidi amaçlayan bir nitelik taşıyan bilimsel araştırmaların ayrıca içerik incelemesine ihtiyaç duyulmadan bibliyografyaya dâhil edilmesi yoluna gidilmiştir. Elbette her durumda gözden kaçan eser ve yayınların bulunması mümkündür. Bibliyografik çalışmaların bütün literatürü kapsayamama gibi temel bir illetle malul olabileceğinden hareketle bu tür noksanlıkların mazur görülmesi ve çalışmanın ‘hadis alanına bibliyografik bir katkı’ olarak değerlendirilmesi bizi sevindirecektir.

Çalışma kapsamında tezler aşağıdaki alt başlıklara uygun biçimde ve yakın tarihten başlamak üzere sıralanmıştır. Tarihin aynı olması durumunda ise müellifin soyadına göre alfabetik öncelik gözetilmiştir:

A. Hadis Tenkidini Teorik Düzlemde Ele Alan Tezler

B. Sened veya Metin Tenkidine Yönelik Tezler

B1. Doktora Tezleri

B2. Yüksek Lisans Tezleri

C. Bir Eserdeki Hadislerin Değerlendirilmesi Niteliğindeki Tezler

Maddelerin her birinin prensip olarak kendi içinde doktora ve yüksek lisans olmak üzere ikiye ayrılması düşünülmüştür. Ancak (A) grubu çalışmaların tamamı Doktora, (C) grubu tezlerin tümüyle Yüksek Lisans düzeyinde olduğu için ilkinde Yüksek Lisans, ikincisinde Doktora çalışmalarına ait alt başlıklar oluşmamıştır. (B) grubu tezlerde ise kullanımı kolaylaştırmak amacıyla şöyle bir üçlü alt taksime gidilmiştir:

a. Rivayet Temelli İncelemeler

b. Kaynak Temelli İncelemeler

c. Konu Temelli İncelemeler

Bu üçlü ayırımı ilk madde tek bir hadis veya rivayete odaklanan tezleri; ikinci madde başta klasik hadis kaynakları olmak üzere belli bir eserin hadisleri üzerinde gerçekleştiren tenkit çalışmalarını; üçüncü madde ise seçilen bir konuya dair rivayetlerin değerlendirmesini yapan araştırmaları kapsamaktadır. Bu noktada “Hadislerde Aile” tarzı genel başlıklar fihriste dâhil edilmemiş, “Aile Konulu Hadislerin Tahlili/Tenkidi/Tetkiki/Değerlendirilmesi” türü başlıklara itibar edilmiştir. Kimi ilim adamlarınca ‘metin tenkidi’ kavramının kapsamında olduğu düşünülen (Polat, 2010: 23-25, 289-305; Yıldırım, 2009: 37-38) tahkik (edisyona kritik) tarzı çalışmalar da, eğer ek bir tahrir veya tenkit bölümü içermiyorlarsa listelerde yer almamışlardır. Lisans/bitirme tezleri, ansiklopedi maddeleri ve Türkiye üniversitelerinde görevli akademisyenlere ait yurt içinde yapılan yabancı dilde yayınlar da (Hatiboğlu, 2003) taranmayan ve dolayısıyla listelenmeyen materyaller arasındadır.

Makaleler bazında ise şöyle bir tasnif gerçekleşmiştir:

A. Hadis Tenkidini Teorik Düzlemde Ele Alan Makaleler

B. Sened veya Metin Tenkidine Yönelik Makaleler

B1. Rivayet Temelli Makaleler

B2. Konu Temelli Makaleler

C. Hadis Tenkidini İlgilendiren Diğer Makaleler

C1. Kaynak Temelli Makaleler

C2. Görüş/Kavram/Kişi/Teori Temelli Makaleler

Tezler bağlamında müstakil bir bölüm olarak sunulan ve “x adlı eserde geçen hadislerin değerlendirilmesi” tarzı başlıklar taşıyan çalışmalar, muayyen bir kitabın içindeki rivayetlere has oldukları için, makaleler sıralanırken ‘Kaynak temelli çalışmalar’ grubunda ele alınmıştır. “x adlı eser bağlamında y konulu/nitelikli/içerikli hadislerin değerlendirilmesi” şeklindeki başlıklar ise ‘Konu temelli çalışmalar’ kapsamında listelenmiştir. Bu bağlamda *Sünen-i Tirmizî* veya *Müsned*’in uydurma olduğu ileri sürülen hadislerinin değerlendirilmesi, Abdurrezzâk’ın *Musannef*’inde meçhul ravilerden aktardığı rivayetlerin tenkidi gibi çalışmalar kaynak temelli değil, konu temelli sayılmıştır.

Bu yaklaşım çerçevesinde, tespit edilen bibliyografik veriler şöyle sıralanabilir:

3. Tezler

A. Hadis Tenkidini Teorik Düzlemde Ele Alan Tezler (Doktora)

Yıl, Yazar.	Tezin Adı, Üniversite/Enstitü, Sayfa Sayısı.
1992, Aşıkkutlu, Emin.	Hadiste Rical Tenkidi (Cerh ve Ta’dil İlmi), MÜSBE, 191 s.
1996, Yıldırım, Enbiya.	Hadiste Metin Tenkidi, UÜSBE, 500 s.
1997, Ünal, Yavuz.	Rivayetlerin Hz. Peygambere Aidiyetini Tespit ve Değerlendirmede Aklın Rolü, OMÜSBE, 213 s.
1998, Efendioğlu, Mehmet.	Sahabeye Yönelik Tenkitler, MÜSBE, 382 s.
2005, Oruçhan, Osman.	Hadiste Metin Tenkidi İlkesi Olarak Pozitif Bilimlere Aykırılık, AÜSBE, 526 s.
2008, Budak, Ali.	Tahric Literatürü ve Hadis Tenkidindeki Yeri, AÜSBE, 319 s.
2011, Kızıl, Fatma.	Hukukî İçerikli Merfû Hadisler Bağlamında Müşterek Râvî Teorisi ve Tenkidi, UÜSBE, 458 s.

B. Sened Veya Metin Tenkidine Yönelik Tezler**B1. Doktora Tezleri**

a. Rivayet Temelli İncelemeler	
2005, Tatlı, Bekir.	Hadis Tekniği Açısından Cibrîl Hadîsi ve İslâm Düşüncesine Yansımaları, AÜSBE, 360 s.
b. Kaynak Temelli İncelemeler	
1998, Özer, Salih.	İbn Teymiyye'nin <i>Minhâcû's-Sünne</i> Kapsamında Rivayetleri Kabul ve Red Kriterleri, AÜSBE, 406 s.
2005, Abuzerov, Namig.	İbn Mâce'nin Zevâid Rivayetlerinin Hadis Metodolojisi Açısından Değerlendirilmesi, MÜSBE, 228 s.
2006, Seyhan, Ahmet Emin.	15. Y.Y. Osmanlı Popüler Dînî Edebiyatındaki Fiten Hadislerinin Tahrir ve Tenkîdi (<i>Envâru'l-Âşikîn</i> Örneği), SDÜSBE, 702 s.
c. Konu Temelli İncelemeler	
1995, Ertürk, Mustafa.	Metin Tenkidi Prensipleri Açısından <i>Sahih-i Buhârî</i> deki Bazı Fiten Hadislerinin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 325 s.
1998, Demirel, Harun Reşit.	Yönetimle İlgili Hadis ve Haberlerin Bilimsel Değerlendirilmesi, SÜSBE, 415 s.
2002, Yadsıman, Necla.	Aile Hukuku ile İlgili Hadislerin Tahlili, Tenkidi ve Mezhep İmamlarının Anlayışları, DEÜSBE, 313 s.
2004, Canikli, İlyas.	Hilafet Kavramıyla İlgili Hadislerin Tetkiki, AÜSBE, 278 s.
2007, Ürkmez, Ahmed.	Ahlak Hadislerinin Düşünce ve Davranış Eğitimindeki Yeri ve Rivayet Değeri, SÜSBE, 197 s.

B2. Yüksek Lisans Tezleri

a. Rivayet Temelli İncelemeler	
1998, Zirek, Mehmet Metin.	Sekaleyn Hadisi (Tahlil ve Tenkidi), MÜSBE, 276 s.
1998, Hekim, Mustafa.	Dini Yenileme (Tecdid) Hadisi, MÜSBE, 101 s.
2001, Yazıcı, Yunus.	"Varise Vasiyet Yoktur" Hadisinin İncelenmesi, AÜSBE, 143 s.
2002, Açık, Abdullah.	Buhârî'nin Hadisleri Değerlendirme Metodu Açısından Uraniler Hadisi, MÜSBE, 88 s.
2004, Duran, Zekiye.	"Allah, Âdem'i Kendi Sûreti Üzere Yarattı" Hadisinin İncelenmesi, CÜSBE, 119 s.

2005, Çakıroğlu, Ayhan.	İstihare Hadisi ve Değerlendirmesi, MÜSBE, 134 s.
2005, Eriş, Hatice.	Eşler Arası Saygının Sınırları ve “Secde” Hadisi: Tahkik-Tahric-Değerlendirme, MÜSBE, 259 s.
2005, İmamoğlu, Abdullah Taha.	Hurmanın Aşılması/Döllenmesi İle İlgili Rivayetin Tetkik, Tahlil ve Tenkidi, MÜSBE, 157 s.
2006, Arslan, Murat.	Kırk Gün Hadisinin İsnad ve Metin Yönünden Değerlendirilmesi, AÜSBE, 186 s.
2006, Engin, Sezai.	Yaratılışla İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, SÜSBE, 76 s.
2006, Gurbet, Mahmut	Niyet Hadisi: Tahric ve Tahlil -Buhâri Varyantları-, YYUSBE, 89 s.
2006, Özmen, Fatma.	Tesbih Namazı Hadisinin Tahkik, Tahric ve Tenkidi, DEÜSBE, 82 s.
2007, Güşen, Seyit Ali.	Hz. Peygamber ve Hulefâ-İ Râşidîn’in Sünnetine Sarılmayı Emreden Hadisin Değerlendirmesi, MÜSBE, 168 s.
2008, Çetin, Hüseyin.	Metin ve Sened Tenkidi Açısından Meleğin Cenîne Ruh Üfleme ve Kaderini Yazması Hadîsinin Değerlendirilmesi, İÜSBE, 186 s.
2008, Ersan, Abdülkerim.	Bireysel ve Toplumsal Sorumluluk Açısından “Hepiniz Çobansınız” Hadisi (Tahric ve Değerlendirme), MÜSBE, 316 s.
2008, Gümüş, Aliye.	İfk Hadisinin Tahlili, AÜSBE, 122 s.
2010, Benli, Davut Gazi.	Din Dili Bağlamında 73 Fırka Hadisinin Değerlendirilmesi, OMÜSBE, 133 s.
2010, Coşkun, Mehmet Akif.	Garipler Hadisinin Hadis Tekniği Açısından Tedkiki, MÜSBE, 280 s.
2011, Ayçiçek, Erkan.	Helak Edici Yedi Şey Hadisinin Tetkiki, MÜSBE, 206 s.
2011, Gölkücü, Hilmi.	“Müslümanların Birbirine Karşı Olan Hakları” Hadisinin Tahkik, Tahric ve Değerlendirilmesi, MÜSBE, 171 s.
2011, Soycan, Gülşen.	İlim-Toplum İlişkisi Açısından “İlmin Ortadan Kaldırılması” Hadisi (Tahric Ve Değerlendirme), MÜSBE, 262 s.
b. Kaynak Temelli İncelemeler	
1995, Dayhan, Ahmet Tahir.	Buhârî’ye Yöneltilen Bazı Tenkitler, DEÜSBE, 260 s.

1995, Durmuş, Mehmet.	Serahsi'nin <i>Mebisât</i> 'unda Metin Tenkidi (I-XV Ciltler), ERÜSBE, 93 s.
1995, Paksoy, Kadir.	İmam Gazali'nin Hadisçilik Yönü ve <i>İhyâu Ulûmi`d-Dîn</i> 'deki Hadislerin Tahlili, HRÜSBE, 88 s.
2007, Er, Harun.	Fetihnameler'deki Hadislerin Tesbiti ve Tenkidi, FÜSBE, 97 s.
2008, Çiftçi, Ayşenur.	T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Takvimlerinde Yer Alan Hadislerin Tahric ve Tenkidi, UÜSBE, 113 s.
2008, Varol, Ayşe.	Serahsi'nin <i>el-Mebisât</i> 'ndaki Hadis Metin Tenkitlerinin Tahlili (XVI-XXX. Cüzler), ERÜSBE, 84 s.
2009, Aslantaş, Ahmet.	Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Hutbelerinde Kullanılan Hadislerin Tahric ve Tenkidi (2001-2005), ERÜSBE, 158 s.
2011, Dündar, Şule.	Saïd B. Ebî Arûbe ve "Kitâbu'l-Menâsik" Adlı Eserindeki Rivayetlerin Değerlendirilmesi, SÜSBE, 155 s.
2011, Uysal, Şeyda Bertan.	İbn Hacer ve <i>el-Vukûf alâ mâ fi Sahîhi Müslim Mine'l-Mevkûf</i> Adlı Eserindeki Rivayetlerin Değerlendirilmesi, SÜSBE, 208 s.
c. Konu Temelli İncelemeler	
1995, Hıdır, Özcan.	Tirmizî'nin <i>Câmi</i> 'indeki Mevkûf ve Maktû Rivayetler ve Değerlendirilmesi, MÜSBE, 132 s.
1995, Yıldırım, Ramazan.	<i>Sahîh-i Buhârî</i> 'nin Bab Başlıklarındaki Mevkûf Rivayetler ve Değerlendirilmesi, MÜSBE, 132 s.
1997, Rihtim, Mehmet.	Fedâilü'l-Kur`ân'la İlgili Rivayetlerin Hadis Metodolojisi Açısından Değeri, SÜSBE, 144 s.
1998, Aykan, Abdülkadir.	Türklerle İlgili Hadislerin Tedkiki, AÜSBE, 104 s.
1998, Martı, Huriye.	Resûlullâh'ın (sav) Hanımları Konu Alan Hadis-i Şeriflerinin Değerlendirmesi, SÜSBE, 161 s.
1999, Bilgen, Halil.	<i>Sahîh-i Buhârî</i> 'de Tefsir Rivayetleri ve Değerlendirilmesi, ATAÜNİSBE, 99 s.
1999, Güneş, Yusuf.	Hadis Usulü Açısından Bid`at Ehli Raviler ve Rivayetlerinin Değeri, MÜSBE, 123 s.
1999, Mert, Musa.	Rivayet İlimleri ve Tenkit Usulleri Açısından Ebû Musa el-Eş`arî Kökenli Hadisler, SÜSBE, 350 s.
1999, Tütün, Sevgi.	Taberî'nin <i>Câmiu'l-Beyân</i> İsimli Eserinde Hz. Âişe'den Yapılan Rivayetlerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi, DEÜSBE, 118 s.
2000, Yenibaş, Hasan.	Ayin Yarılmasına Dair Rivayetlerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 150 s.

2001, Acar, Yusuf.	Rivayet İlimleri Açısından Hayattakilerin Yaptığı İbadet ve Kıraatten Ölülerin Faydalanması Meselesi, SÜSBE, 196 s.
2001, Demir, Mahmut.	Terğib-Terhib Hadislerinin Değerlendirmesi ve Mevzuat Edebiyatındaki Yeri, AÜSBE, 132 s.
2001, Demiryürek, Erol.	Hz. Peygamber'in Doğumu ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 56 s.
2001, Gökalp, Murat.	İlk Dönem Hadis ve İslam Tarihi Kaynaklarına Göre Vedâ Hutbesi Rivayetlerinin Tetkiki, AÜSBE, 199 s.
2001, İbik, Hasan.	Zenginlik ve Fakirlikle İlgili Hadislerin Hadis Teknikleri Açısından Değerlendirilmesi, AÜSBE, 378 s.
2001, Kuzudişli, Bekir.	Kunût Hadisleri ve Değerlendirmesi, MÜSBE, 193 s.
2001, Molu, Ahmet.	Mirac Hadislerinin Hadis Bilimi Açısından Değerlendirilmesi, AÜSBE, 120 s.
2002, Çiftçi, M. Emin.	Hz. Peygamber'in (sav) Kıldığı Nafle Namazlarla İlgili Rivayetlerin Tahlili, HRÜSBE, 104 s.
2002, Yeğen, İhsan.	Deccal İle İlgili Hadisler ve Değerlendirilmesi, ERÜSBE, 129 s.
2003, Aksu, Abdullah.	Kitâb-ı Mukaddesle İlgili Rivayetlerin Tahlil ve Tenkidi, OMÜSBE, 139 s.
2003, Aslan, Adem.	Fetih Hadisleri, MÜSBE, 148 s.
2003, Erkut, Abdülkadir.	Hz. Ebûbekir Dönemi'nde Kur'an'ın Cem'iyile İlgili Rivayetlerin Tahlili, AÜSBE, 58 s.
2003, Yılmaz, Orhan.	Hz. Ali'yi Öne Çıkaran Rivayetlerin Değeri, AÜSBE, 144 s.
2003, Yürekli, Ümit.	Namazların Kazasıyla İlgili Rivayetler ve Değerlendirilmeleri, CÜSBE, 110 s.
2004, Yılmaz, Ahmet.	Ahmed b. Hanbel'in <i>Müsned</i> 'inde Yer Alan ve Uydurma Olduğu İddia Edilen Hadislerin Değerlendirilmesi, SÜSBE, 281 s.
2005, Ağitoğlu, Nurullah.	Hz. Âdem ile İlgili Rivayetlerin Tespiti ve Değerlendirilmesi, FÜSBE, 110 s.
2005, Aliyev, Sultanbek.	İbadet Vakitleri Hakkındaki Hadisler ve Tahlili, ERÜSBE, 207 s.
2005, Böcül, Ali.	Es-Suyûtî'nin <i>Şerhu's-Sudûr bi Şerhi Hâli'l-Mevtâ ve'l-Kubûr</i> Adlı Eseri Bağlamında Kabir Hayatı ile İlgili Hadislerin İncelenmesi, ÇÜSBE, 92 s.
2005, Sarı, Dursun.	Merfû Nitelikli Ribâ Hadislerinin Tahric ve Tenkidi, ERÜSBE, 102 s.

2006, Civelek, İbrahim.	Kaza ve Kader ile İlgili Hadislerin İncelenmesi, ÇÜSBE, 143 s.
2006, Demir, Dursun.	Vitir Namazıyla İlgili Hadisler ve Değeri, GÜSBE, 186 s.
2006, Göktaş, Mustafa.	Hadis Râvîsinin Fazileti Hakkındaki Rivâyetlerin Değerlendirilmesi (<i>El-Muhaddisu'l-Fâsil</i> Özelinde), MÜSBE, 256 s.
2006, Kanbaz, İsmail.	Bazı Milletler ve Dillerle İlgili Övgü ya da Yergi İçeren Hadislerin Tahlili (Araplar, Farslılar ve Türkler Bağlamında), HRÜSBE, 81 s.
2006, Kaplan, Mustafa.	Rivayet Değeri Açısından İbn Sıyyâd Kıssası, AÜSBE, 191 s.
2006, Koçak, Rukiye.	Vitir Namazı ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, CÜSBE, 120 s.
2006, Tamgüç, Yasin.	İbn Sıyyâd Hakkındaki Hadislerin Değerlendirilmesi, AÜSBE, 141 s.
2007, Açıkel, Ayşe.	Kur'ân'ın Cemi ile İlgili Rivayetler ve Tahlili, ERÜSBE, 128 s.
2007, Altuntaş, Süleyman.	Kıyâmet Alâmetleri (On Alâmeti Bir Arada Zikreden Rivâyetlerin Tahlili), AÜSBE, 106 s.
2007, Arıcı, Muzaffer.	Nikâhta Velâyetle İlgili Rivayetler ve Değeri, GÜSBE, 162 s.
2007, Çakır, Mesut.	Fezâilü'l-Kur'ân Hadisleri Çerçevesinde Kur'ân'ın Ezberlenmesi ile İlgili Rivayetlerin Tahrîc ve Değerlendirmesi, MÜSBE, 131 s.
2007, Çetin, Mehmet.	Fıkıh Usûlündeki Delillerin Dayandırıldığı Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi, ERÜSBE, 217 s.
2007, Erdim, Sinan.	Âd ve Semud Kavimleriyle İlgili Rivayetlerin Tesbiti ve Tahrîci, FÜSBE, 114 s.
2007, Güzel, Yüksel.	Şakku's-Sadr Rivayetinin Tahlili (Hz. Peygamber'in Göğsünün Yarılması), AÜSBE, 148 s.
2007, Kalkan, Mehmet.	İbn Kayyim el-Cevziyye'nin <i>Hâdi'l-Efrâh ilâ Bilâdi'l-Efrâh</i> Adlı Eseri Bağlamında Cennet ile İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, ÇÜSBE, 150 s.
2007, Karagöz, Oğuzhan.	Kur'ân'dan Olup Olmadığı İddia Edilen Bazı Sûre ve Âyetlerle İlgili Rivayetlerin Tahlili, CÜSBE, 104 s.
2007, Kılınçlı, Sami.	Akıl ile İlgili Hadislerin Tespit ve Tenkidi, ÇÜSBE, 113 s.
2007, Oral, Kenan.	Hadis Edebiyatındaki Haricilerle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, AÜSBE, 201 s.

2007, Öreñ, Aşır.	Hz. Peygamber'e (sav) Yapılan Saygısızlıklar ve İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, SDÜSBE, 156 s.
2007, Taşbolotov, Aziz.	Yecuc Mecuc ile İlgili Hadislerin Sened ve Metin Açısından Tahlili, AÜSBE, 140 s.
2007, Yeşil, Muhammed Hulusi.	Rukye Konusunu İşleyen Rivayetlerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 86 s.
2008, Bilgiç, Musa.	Buhârî'nin <i>El-Câmiu's-Sahîh</i> 'indeki Ezanla İlgili Rivayetlerin Hadis Tekniğı ve Yorumu Açısından Değerlendirilmesi, MÜSBE, 126 s.
2008, Çalışkan, Dilek.	Buhârî'nin Sahih'i Çerçevesinde Hz. Peygamber'in Tercihleri İle İlgili Rivayetler ve Değerlendirmesi, MÜSBE, 110 s.
2008, Paçacı, Esra.	Sünnette Süt Akrabalığı ve İlgili Rivayetlerin İncelenmesi, AÜSBE, 231 s.
2008, Saraçoğlu, Salih.	Cennetle Müjdelenen Sahâbîlerle İlgili Rivâyetlerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 167 s.
2008, Temirtaş, Bünyamin.	Evâil ile İlgili Hadislerin Tespit ve Tenkidi, ÇÜSBE, 59 s.
2008, Uzun, Ahmet.	<i>Sahih-i Buhârî</i> 'deki Cevâmiu'l-Kelim Nitelikli Hadislerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 207 s.
2009, Gürses, S. Murat.	<i>Kütüb-i Sitte</i> 'deki Abdest ve Çıplak Ayağa Meshle İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 200 s.
2009, Kazak, Nesibe.	Huzeyfe b. Yemân ve Peygamber Efendimiz'den (sav) Öğrendiğı Özel Bilgilerle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, FÜSBE, 124 s.
2009, Sever, Fatma.	Kendi İfadesiyle Dünya'dan Hz. Peygamber'e (sav) Sevdirilenlere Dair Rivayetlerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 123 s.
2009, Tanyıldızı, Emine.	Kütüb-i Tis'a Bağlamında Ziyet ile İlgili Hadislerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi, FÜSBE, 173 s.
2009, Uyar, İlyas.	Tasvir Hadisleri: Tahric ve Değerlendirme, YYÜSBE, 206 s.
2009, Yılmaz, M. Sabri.	Ahmed b. Hanbel'in <i>Kitâbü'z-Zühd</i> 'ü Bağlamında Zühd Hadislerinin Değerlendirilmesi, ÇÜSBE, 119 s.
2010, Afşaroğlu, Süleyman.	Ruh Hakkındaki Hadisler ve Tahlili, ERÜSBE, 118 s.
2010, Küçük, Meryem.	Tirmizî'nin <i>Sünen</i> 'inde Elbânî'nin Uydurma Olarak Nitelendirdiğı Hadislerin Değerlendirilmesi, ÇOMÜSBE, 114 s.
2010, Oğan, Kasım.	Kabir Hayatıyla İlgili Rivayetlerin Tespit, Tahric ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 140 s.

2010, Şimşek, Mustafa.	Abdurrezzâk'ın Meçhul Hocalarından Rivayet Ettiği Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 191 s.
2010, Tuncel, M. Baki.	Gereksiz Soru Sormayı Yasaklayan Rivayetlerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 149 s.
2010, Ülgür, Zehra.	Kadınların Eğitim-Öğretimi Açısından Hz. Peygamber'in (sav) Hanımlara Özel Ders Vermesi ile İlgili Rivayetin Tahrirci ve Tahlili, MÜSBE, 136 s.
2010, Yazıcı, M. Nuri.	Gadir-i Hum Rivayetlerinin Hadis İlmi Açısından Değerlendirilmesi, SAÜSBE, 173 s.
2010, Yuran, Mehmet.	Gelir Düzeyi ile İlgili Hadislerin Analizi (Zenginlik Fakirlik Bağlamında), SDÜSBE, 116 s.
2011, Altın, M. Emin.	İman ile İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, ERÜSBE, 172 s.
2011, Çalık, Enes.	Kıyâmetin Büyük Alâmetleri İle İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, CÜSBE, 144 s.
2011, Gökalp, Murat.	İlk Dönem Hadis ve İslam Tarihi Kaynaklarına Göre Vedâ Hutbesi Rivayetlerinin Tetkiki, AÜSBE, 199 s.

C. Bir Eserdeki Hadislerin Değerlendirilmesi Niteliğindeki Tezler (Yüksek Lisans)

Yıl, Yazar.	Tezin Adı, Üniversite/Enstitü, Sayfa Sayısı.
1989, Ünler, Veysel.	<i>Telbîsü İblîs</i> 'deki Hadislerin Tahkiki ve Tahrirci, SÜSBE, 131 s.
1990, Dalgın, Nihat.	Eşrefoğlu Rûmî ve <i>Müzekki'n-Nüfûs</i> 'unda Bulunan Merfû Hadislerin Tahrirci, MÜSBE, 163 s.
1992, Yıldız, Abdullah.	Ebü Bekr Muhammed es-Serahsî'nin Hayatı, Sünnet Anlayışı ve <i>Mebûsât</i> 'un İlk İki Cildindeki (Taharet ve Namaz Kitaplarındaki) Hadislerin Tahrirci, ERÜSBE, 43 s.
1996, Demirer, Macit.	Serahsî ve <i>Usulü'l-Fıkh</i> 'ındaki Hadislerin Değerlendirmesi, SÜSBE, 172 s.
1997, Akgül, Yusuf.	Muhammed b. Ahmed es-Serahsî'nin <i>el-Usûl</i> Adlı Eserindeki Merfû Hadislerin Tahrirci, ERÜSBE, 130 s.
1998, İpek, Zehra.	Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî'nin <i>Delâilül-Hayrât</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Tahrirci, MÜSBE, 66 s.
1999, Aktan, İbrahim.	Ebü'l-Leys es-Semerkindî'nin Hayatı ve <i>Büstânü'l-Ârifîn</i> Adlı Eserindeki Merfû Hadislerin Tahrirci, KTÜSBE, 186 s.
1999, Yılmaz, Abdurrahman.	H. Ebu Bekir ve H. Ömer'in Faziletleriyle İlgili Hadislerin Tahlili, DÜSBE, 136 s.

2001, Çetres, Recai.	Nesefî'nin <i>Medârikü't-Tenzîl</i> Adlı Eserinde Hadisin Rolü ve Hadislerin Tahrirci, ATAÜNİSBE, 81 s.
2002, Aydın, Cemal Abdullah.	Muhammed Murtezâ ez-Zebîdî'nin <i>Tâcu'l-Arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi (Elif Maddesi), MÜSBE, 93 s.
2003, Akdağ, M. Fatıma.	İcabet Saati ile İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 188 s.
2004, Bestil, Abdurrahman.	Elmalılı Tefsiri'ndeki Hadislerin Tahrirci (I-III. Ciltler), SÜSBE, 121 s.
2004, İyişenyürek, Orhan.	Mehmed Zihni Efendi'nin <i>Nimet-i İslâm</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi (Temizlik ve Namaz Bölümleri), SÜSBE, 219 s.
2004, Temizkan, Dursun.	Sünen-i Ebî Dâvûd ve Mevzû İthamına Maruz Kalan Hadislerin Tahlili, CÜSBE, 129 s.
2005, Ayaz, Kadir.	Hâkim'in <i>Ma'rîfetü Ulûmi'l-Hadis</i> İsimli Kitabındaki Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 157 s.
2005, Çiçek, İsmail.	Zarurî Durumlarda Kolaylık İfade Eden Hadislerin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 110 s.
2006, Bayram, Halime.	Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın <i>Mârîfetnâme</i> 'sindeki Hadislerin Sıhhat ve Kaynak Açısından Değerlendirilmesi, MÜSBE, 233 s.
2006, Odabaşoğlu, Tuba.	Hasan Hüsnü Erdem'in <i>İlahi Hadisler</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 103 s.
2006, Öztürk, İbrahim.	Mehmed Zihni Efendi'nin <i>Nimet-i İslâm</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi (Oruç, Zekât, Hac ve Nikâh Bölümleri), SÜSBE, 140 s.
2006, Tekiner, Saliha.	Elmalılı Tefsiri'ndeki Hadislerin Tahrirci (IV, V, VI. Ciltler), SÜSBE, 182 s.
2007, Çite, Nuriye.	Ebü'l-Muti'En-Nesefî'nin <i>Kitâbü'r-Redale'l-Ehvâ ve'l-Bida'</i> Adlı Eserinde Geçen Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 92 s.
2007, Kaplan, Medine.	Gazâlî'nin <i>Minhâcü'l-Âbidîn</i> Adlı Eserinde Geçen Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 79 s.
2008, Ay, Yusuf.	Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yayımladığı Hutbelerdeki Hadislerin Tahrirci ve Genel Değerlendirmesi (2001-2004), GÜSBE, 183 s.
2008, Sarıkaya, Adile.	Ebûl-Mu'în En-Nesefî'nin <i>Tebîratü'l-Edille</i> Adlı Eserinde Yer Alan Hadislerin Tahrirci, ÇÜSBE, 149 s.
2008, Fidan, İbrahim.	Hâkim Es-Semerkindî'nin <i>es-Sevâdü'l-A'zam</i> İsimli Eserindeki Hadislerin Tahrirci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 120 s.

2009, Akdoğan, Muhammet.	Ahmed Avni Konuk ve <i>Fusûsu'l-Hikem</i> Tercüme ve Şerhi Adlı Eserindeki Hadislerin Değerlendirilmesi (II, III, IV. Ciltler), SÜSBE, 165 s.
2009, Aydın, Erol.	Ebu'l-Bekâ'nın <i>el-Külliyât</i> 'ındaki Hadislerin Tahrir ve Değerlendirilmesi, MÜSBE, 119 s.
2009, Fidan, Şakir.	İbn İshâk ve <i>es-Sîra</i> 'sındaki Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 195 s.
2010, Horoz, Yavuz.	Mehmet Akif Ersoy'un <i>Safahat</i> 'ta Anlam ve Telmih Olarak Kullandığı Hadislerin İncelenmesi, MÜSBE, 178 s.
2010, Işık, Şükrü.	Gazâlî'nin <i>İhyâu Ulûmi'd-Dîn</i> Adlı Eserinin "Kitâbu'l-İlm" Bölümünde Geçen Hadislerin Tahriri ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 155 s.
2010, Kırtıl, Mustafa.	Takvimu'l-Edille Hadislerinin Değerlendirilmesi, MÜSBE, 227 s.
2010, Koç, Ayşe.	Mevdûdî'nin <i>Tefhîmü'l-Kurân</i> İsimli Tefsirindeki Hadislerin Tahric ve Değerlendirilmesi (IV ve V. Ciltler), SÜSBE, 156 s.
2010, Topal, Cemal.	İbnü'l-Kayserânî'nin <i>Safvetü't-Tasavvuf</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Tahrir ve Değerlendirilmesi, ÇÜSBE, 213 s.
2011, Damar, Ünal.	Mevlânâ'nın <i>Divân-ı Kebîr</i> 'inde Geçen Hadislerin Tahric ve Değerlendirilmesi, SDÜSBE, 145 s.
2011, Gümüş, Fatih.	<i>Muhammediye</i> Adlı Manzum Eserdeki Hadislerin Tahrir ve Değerlendirmesi, RÜSBE, 139 s.
2011, Şahin, Ramazan.	İman, Küfür ve Nifaka Taalluk Eden Amellerle İlgili Hadislerin İncelenmesi (<i>Sahîh-i Buhârî</i> Özelinde), SÜSBE, 79 s.
2011, Topşar, F. Zehra,	Anamurlu Mehmet Şakir Çörüş'ün <i>İrşâdü'l-Ğâfilîn</i> Adlı Eserindeki Hadislerin Kaynak Değeri, SÜSBE, 145 s.
2011, Yılmaz, Gülten.	Mehmet Zahit Kotku'nun <i>Hadislerle Nasihatler -I-</i> İsimli Eserindeki Hadislerin Tahric ve Değerlendirilmesi, SÜSBE, 137 s.

4. Makaleler

A.Hadis Tenkidini Teorik Düzlemde Ele Alan Makaleler

Yıl, Yazar.	Makalenin Adı, Yayınlandığı Dergi, Cilt, Sayfa.
1985, Polat, Selâhaddin.	“Cerh ve Ta’dilin Tenkidi”, <i>ERÜİFD</i> , 2: 221-248.
1989, Polat, Selâhaddin.	“Hadiste Metin Tenkidi (I)”, <i>ERÜİFD</i> , 6: 113-130.
1990, Polat, Selâhaddin.	“Hadiste Metin Tenkidi (II)”, <i>ERÜİFD</i> , 7: 81-112.
1992, Polat, Selâhaddin.	“Hadiste Metin Tenkidi (III)”, <i>ERÜİFD</i> , 8: 79-110.
1995, Bayraktar, İbrahim.	“Metin Tenkidi ve Müşkil Hadisler”. <i>ATAÜNİİFD</i> , 12: 175-226.
1996, Tekineş, Ayhan.	“Hadis Tenkidinin Anlam ve Kapsamı”. <i>SAÜİFD</i> , 1: 199-210.
1997, Bayraktar, İbrahim.	“Metin Tenkidi ve Müşkil Hadisler”. <i>ATAÜNİİFD</i> , 13: 107-193.
2001, Âşıkkutlu, Emin.	“Bir İsnad Tenkid Yöntemi Olarak Şartlı Cerh-Ta’diller ve Uygulamadaki Sonuçları”. <i>MÜİFD</i> , 20: 49-80.
2003, Hatiboğlu, İbrahim.	“Çağdaşlaşma Dönemi Metodolojik Hadis Tenkidi Yöntemlerinin Mahiyeti”, <i>İslam’ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri, Kutlu Doğum Sempozyumu 2001.</i> , ss. 189-212.
2003, Nazlıgül, Habil.	“Hadis Seçme ve Değerlendirmede Tabii Hal Yöntemi”, <i>Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi</i> . 3(2): 53-88.
2003, Tartı, Nevzat.	“Bilimle Hadis Tenkidi ve Bunun Temelindeki Peygamber Anlayışı Üzerine”, <i>İslam’ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri, Kutlu Doğum Sempozyumu 2001</i> , ss. 407-418.
2004, Coşkun, Selçuk.	“Hadislerin Tarihe Arzının Uygulamadaki Bazı Problemleri (Hz. Aişe’nin Evlilik Yaşı Örnekleminde Bir İnceleme)”. <i>EKEV Akademi Dergisi -Sosyal Bilimler-</i> , 8(20): 177-196.
2004, Güner, Osman.	“Ricâl Tenkidi Sisteminin Temel Karakteristiği ve Aktüel Değeri”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 2(1):127-137.
2004, Ürkmez, Ahmed.	“Bir Muhalefet Aracı Olarak Tahric”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)</i> , 2(2): 87-106.
2006, Ulu, Arif.	“Cerh ve Ta’dil Kriteri Olarak Ehl-i Sünnet ve Ehl-i Bidat”. <i>Dinî Araştırmalar</i> , 8(24):133-142.

2006, Ünal, Yavuz.	“Modern Dönemde Kullanılan Hadis Tenkit Terimlerinin Tarihsel Kökenleriyle Yüzleştirilmesi”. <i>İslâmî Araştırmalar</i> , 19(1) [İslâmî İlimlerde Terminoloji Sorunu -I-]: 119-126.
2007, Doğanay, Süleyman.	“Hadislerde Metin ve Muhteva Tahlilinin Tarihî Boyutu”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 5(1): 63-84.
2008, Polat, Salahattin.	“Çok Anlamalı, Çok Boyutlu ve Disiplinlerarası Bir Kavram: Metin Tenkidi”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 6(1): 7-28.
2008, Şulul, Kasım.	“İslam Düşüncesinde Metin Tenkidi”. <i>HRÜİFD</i> , 13(20): 27-55.
2009, Doğanay, Süleyman.	“Üslûp ve Edebî Terkîbinden Hareketle Hadis Tenkidi”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 7(1): 7-28.
2010, Düzenli, Muhittin.	“Metin Tenkidi Açısından İlel Eserleri: İbn Ebî Hâtîm’in <i>İlel Adlı Eseri</i> Üzerinde”. <i>OMÜİFD</i> , 29: 225-250.
2010, Tatlı, Bekir.	“Modern Hadis Tenkit Üslûbu Üzerine -Cibril Hadisi İle İlgili Temelsiz Bir Eleştirinin Eleştirisi-”. <i>ÇÜİFD</i> , 10(1): 67-85.
2011, Aydın, Nevzat.	“Hadisin Tespit ve Tenkidinde ‘Maruf/Meşhur Sünnet’in Metodolojik Değeri”. <i>HİTÜİFD</i> , 10(20): 139-170.

B. Sened veya Metin Tenkidine Yönelik Makaleler

B1. Rivayet Temelli Makaleler

1990, Ayvalli, Ramazan.	“İmânın Şu‘belerine Dâir Hadis Üzerine”. <i>SÜİFD</i> , 3: 77-91.
1996, Sakallı, Talat.	“Bir Hadis Tenkid Örneği Üc (A’vec) Efsanesi”. <i>ERÜİFD</i> , 9: 91-96.
1997, Ertürk, Mustafa.	“Tecdid Hadisinin Metin Tenkidi Açısından Değerlendirilmesi”. <i>İslâmî Araştırmalar</i> , 10(1-2-3): 125-137.
1998, Paksoy, Kadir.	“Sened ve Metin Yönünden Sa’lebe Hadîsinin Tenkidi”. <i>HRÜİFD</i> , 4: 161-186.
1998, Ünal, İsmail Hakkı.	“Hz. Peygamber’in Dilinden Konuşturulan Tarih: Yere Batırılacak Ordu Rivayeti”. <i>İslamiyât</i> , 1(2): 38-51.
2000, Kahraman, Hüseyin.	“Fikhî Hadislerin Rivâyet Değeri Bağlamında ‘Vârise Vasîyyet Olmaz’ Hadisinin Tahrîc ve Tenkidi”. <i>UÜİFD</i> , 9(9): 537-556.
2001, Gürler, Kadir.	“Kadının Yöneticiliği Meselesi: Bir Hadisin Okunuşu ve Eleştirisi”. <i>Dinî Araştırmalar</i> , 4(11): 67-94.
2002, Ertürk, Mustafa.	“Çocuğun Dînî Eğitiminde Kullanılan Bir Hadîs ve Tahlîli”. <i>Marife</i> , yıl: 2, 2: 53-79.

2002, Kahraman, Hüseyin.	“Fıkhî Hadislerin Değerlendirilmesi ve Rivâyet Değeri Bağlamında ‘Mevhûbe Hadisi’nin Tahric ve Tenkidi”. <i>UÜİFD</i> , 11(1): 167-182.
2002, Köktaş, Yavuz.	“Hadiste İllet: Ümmetin Faziletiyle İlgili Hadisin Değerlendirmesi”. <i>ÇÜİFD</i> , 2(2): 41-73.
2003, Dayhan, A. Tahir.	“Çocuğun Namaz Eğitimi ile İlgili Bir Hadis Tahlilinin Tahlili”. <i>Marife</i> , Konya, yıl: 3, 2: 29-58.
2004, Bağcı, H. Musa.	“Hz. Peygamber’i Ahlakî Açından Zaaf İçerisinde Gösteren Bir Rivayetin Mahiyeti ve Bunun İstismarının Eleştirisi”. <i>EKEV Akademi Dergisi -Sosyal Bilimler-</i> , 8(18): 161-178.
2004, Dölek, Adem,	“Sekaleyn Hadisi ve Değerlendirilmesi”. <i>Marife</i> , yıl: 4, 3: 149-173.
2004, Paksoy, Kadir.	“Sa’lebe Hadisinin Sened ve Metin Açısından Tenkidi”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 2(2): 63-85.
2004, Şahin, Sami.	“Viâeyn Rivâyeti veya Ebû Hureyre’nin Ölümüne Sebep Olabilecek Gizli Bilgiler”. <i>CÜİFD</i> , 8(1): 93-108.
2005, Ertürk, Mustafa.	“Kadının Erkeklere Namaz Kıldırabileceğine Dair Bir Rivayet ve Referans Değeri”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)</i> , 3(1): 91-107.
2005, Tokpınar, Mirza,	“Men teşebbehe bi-kavmin fe-hüve minhum’ Hadisi Üzerine Bir İnceleme”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 3(2): 85-109.
2006, Aşıkkutlu, Emin.	“Arkasından Ağlanması Sebebiyle Ölüye Azap Edilir” Hadisine Sosyo-Kültürel Bağlamda Bir Yaklaşım”. <i>Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi</i> , 2006/2(31): 33-66
2006, Keskin, Yusuf Ziya.	“Fırat Hadisi Üzerine Bir İnceleme”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi (HTD)</i> , 4(1): 39-60.
2006, Uraler, Aynur.	“Cemaate Devam Etmeyenleri Uyarın Hadisin Tetkiki”. <i>Din Eğitimi Araştırmaları</i> , 17: 135-160.
2006, Yavuz, Adil.	“Âdemoğlunun İki Vadi Malı Olsa’ Rivayeti Üzerine Bir Değerlendirme - Kur’ân’da Eksiklik İddiaları Bağlamında-“. <i>SÜİFD</i> , 22: 7-32.
2007, Dölek, Adem.	“Sû-i Zanla İlgili Hadîs Üzerine Bir İnceleme”. <i>Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi [www.dinbilimleri.com]</i> , 7(2): 31-70.
2007, Yavuz, Adil.	“Evlennmeyi Haram Kılan ‘Beş Kez Süt Emme’ Üzerine Bir Değerlendirme: Kur’ân’dan Bir Ayet mi, Peygamberimizden Gelen Bir Rivayet mi?”. <i>SÜİFD</i> , 23: 51-71.
2008, Karahana, Abdullah.	“Zamana Sövmeyi Yasaklayan Hadisin Tenkid ve Tetkiki”, <i>UÜİFD</i> , 17(2): 463-518.

2008, Özdemir, Veysel.	“Amr b. Şuayb an Ebîhi an Ceddihi” İsnâdının Tenkit ve Tahlili, <i>FÜİFD</i> , 13(1): 227-245.
2008, Soylu, Ayşenur - Kahraman, Hüseyin.	“Fıkıhî Hadislerin Rivayet Değeri Bağlamında ‘Beyyine ve Yemin Hadisi’nin Tahrir ve Tenkidi”. <i>UÜİFD</i> , 17(2):709-727.
2009, Aktepe, İshak Emin.	“Salim Hadisinin Süt Akrabalığı Bağlamında Tahlil ve Tenkidi”. <i>İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi</i> , 14: 251-266.
2009, Doğanay, Süleyman.	“Yahudilerle Savaş Hadisinin İsnad Açısından Tenkidi ve Değerlendirilmesi”. <i>Bilimname Düşünce Platformu</i> , 7(16): 59-90.
2009, Kahraman, Hüseyin.	“Fıkıhî Hadislerin Delil Değeri Bağlamında ‘Ruâf Hadisi’nin Tahrir ve Tenkidi”. <i>UÜİFD</i> , 18(2): 141-155.
2009, Martı, Huriye.	“Mümin Müminin Aynasıdır’ Rivayeti Üzerine Bir İnceleme”. <i>SÜİFD</i> , 27: 39-63
2009, Türcan, Zişan.	“Fırat Rivayeti Üzerine Bir İnceleme: Hadis-Tarih İlişkisi Bağlamında-”. <i>SÜİFD</i> , 27: 113-139.
2009, Yıldırım, Enbiya.	“Hz. Musa’nın Ölüm Meleşini Tokatlaması -Bir Rivayetin Tahlili-“. <i>CÜİFD</i> , 13(2): 21-37.
B2. Konu Temelli Makaleler	
1992, Ateş, Ali Osman.	“Hz. Peygamber’in Zeyneb binti Cahş İle Evlenmesi Hakkındaki Bazı Rivayet ve Görüşlerin Değerlendirilmesi”. <i>DEÜİFD</i> , 7:161-180.
1994, Ateş, Ali Osman.	“Hz. İbrahim’le İlgili Bazı Rivayetlerin Değerlendirilmesi”. <i>DEÜİFD</i> , 8: 207-228.
1998, Yücel, Ahmet.	“Hadislerin Yazılmasıyla İlgili Rivayetlerin Tenkit ve Değerlendirilmesi”, <i>MÜİFD</i> , 16-17: 91-121.
2000, Karacabey, Salih.	“Hadislerin Metin Tenkidinde Fiilî Sünnete Müracaatın Önemi Bağlamında Kadınların ve Çocukların Camiye Gitmeleri İle İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi”. <i>UÜİFD</i> , 9(9): 253-276.
2000, Keskin, Yusuf Ziya.	“Poligamiyi Dörtle Sınırlayan Ayet ve Hadislerin Tahlili”. <i>HRÜİFD</i> , 6: 5-26.
2000, Uysal, Muhittin.	“Tespit ve Yorum Bakımından Hızır’la İlgili Haberler”. <i>SÜİFD</i> , 10: 337-366.
2001, Ağırman, Mustafa.	“Ümmü’l Fadl’in Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e Süt Anneliği Yapması Konusundaki Rivayetlerin Tarih Açısından Tenkidli Bir Değerlendirilmesi”. <i>ATAÜNİİFD</i> ,16: 107-122.

2001, Yıldırım, Enbiya.	“Hz. Muhammed’in Son Kez Mescide Gitmesi -İlgili Rivayetlerin Tahlili-“. <i>CÜİFD</i> , 5(1): 201-216.
2002, Ertürk, Mustafa.	“Şiddet İçerikli Bazı Rivayetlerin Tahlili ve Tenkidi”. <i>Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi</i> , I(2): 71-99.
2002, Sancalı, Saffet.	“Sûrelerin Faziletiyle İlgili Bazı Tefsirlerde Yer Alan Apokrif Hadislerin Kritiği”, <i>Diyanet İlmî Dergi</i> , 38(3): 147-172.
2003, Evgin, Abdülkadir.	“Hadislerde ‘Fıtrat’ Kavramı ve ‘İslam Fıtratı’ Söyleminin Tenkidi”, <i>KSÜİFD</i> , I(1): 93-110.
2003, Güler, Zekeriya.	“Vesîle ve Tevessül Hadislerinin Kaynak Değeri”. <i>Tasavvuf (İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi)</i> , yıl: 4, 10: 45-98.
2003, Tartı, Nevzat.	“Bilim-Hadis İlişkisine Dayalı Bir Metin Tenkidi Tartışması”. <i>EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler</i> -7(15): 95-104.
2003, Yıldırım, Ahmet.	“Alevi-Bektaşî Edebiyatında Kullanılan Hadisler ve Değerlendirilmesi”. <i>İslâmiyât</i> , 6 (3): 71-92.
2003, Yıldız, Abdullah.	“Rivayetleri Açısından Bazı Sahabilerin Tartışılabilirliği (I)”. <i>HRÜİFD</i> , 11(6): 1-49.
2004, Gürler, Kadir.	“Kur’ân’ın Re’y ile Tefsirini Yasaklayan Rivâyetlere Eleştirel Bir Yaklaşım”. <i>HİTÜİFD</i> , 5: 17-46.
2005, Aşıkkutlu, Emin.	“Hadis Vaz’ının Hz. Peygamber Devrinde Başladığına Dair Rivâyetler ve Delil Değerleri”. <i>MÜİFD</i> , 29: 5-26.
2005, Macit, Yunus.	“Beden Temizliği İçin Yapılmış Mekânlar İle İlgili Hadislerin Tenkid ve Tahlili”. <i>Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi</i> [www.dinbilimleri.com], 5(4): 167-207.
2005, Tekineş, Ayhan.,	“Biyografi Rivayetlerinin Tenkidi: Zâhid el-Kevserî’nin Te’nîbü’l-Hatîb Örneği”. <i>EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler</i> -, 9(23): 157-178.
2006, Uysal, Muhittin.	“Tespit ve Yorum Bakımından Sûfî Bilgisi ile İlgili Haberler”, <i>SÜİFD</i> , 21: 181-217.
2009, Coşkun, Selçuk.	“Bana Arz Olundu’ Kalıbıyla Rivâyet Edilen Hadislerin Menşei Üzerine”. <i>EKEV Akademi Dergisi -Sosyal Bilimler-</i> , 13(40): 427-446.
2010, Şahin, Sami.	“Tahiyatta Parmakla İşaret Etme ile İlgili Rivayetlerin Tahlili”, <i>CÜİFD</i> , 14(2): 197-242.

C. Hadis Tenkidini İlgilendiren Diğer Makaleler

C1. Kaynak Temelli Makaleler	
1990, Polat, Selahaddin.	“Buhârî'nin <i>Sahîh</i> 'ine Yapılan Bazı Tenkidlerin Değerlendirilmesi”. <i>Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i> , 4: 237-255.
2003, Keskin, Yusuf Ziya.	“Buhârî'nin <i>et-Târîhul-Kebîr</i> 'ine Yönelik Tenkitler”. <i>Marife: Bilimsel Birikim</i> , 3(2): 103-120.
2003, Yıldırım, Ahmet.	“Cumhuriyet Dönemi Hadis-Tasavvuf İlişkisiyle İlgili Yapılan Çalışmaların Kaynak ve Metot Açısından Kritiği”. <i>Tabula Rasa</i> , yıl: 4, 10: 203-225.
2004, Köktaş, Yavuz.	“Yüce Kur'an'ın Tefsiri” Adlı Eserde Geçen Bazı Hadis Tenkidlerinin Değerlendirilmesi”. <i>Diyanet İlmî Dergi</i> , 40(4): 59-98.
2005, Köktaş, Yavuz.	“Müslim'in <i>Sahîh</i> 'ine Yapılan En Eski Tenkid: Ebü'l-Fadl El-Herevî'nin <i>İlelu'l-Ahâdis Fî Kitâbi's-Sahîh li-Müslim</i> Adlı Eserinin Takdim ve Tercümesi”. <i>Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi</i> _ [www.dinbilimleri.com], 5(3): 29-56.
C2. Görüş/Kavram/Kişi/Teori Temelli Makaleler	
1967, Koçyiğit, Talat.	“I. Goldziher'in Hadisle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlil ve Tenkidi”. <i>AÜİFD</i> ,15: 43-55.
1973, Hatiboğlu, Mehmed Said.	“Hazret-i Âişe'nin Hadis Tenkidciliği”. <i>AÜİFD</i> , 19: 59-74.
1989, Ateş, Ali Osman.	“Hz. Peygamber'in ve Çocuklarının İsimleri Hakkında Bazı İddiaların Değerlendirilmesi”. <i>DEÜİFD</i> , 5: 385-397.
1989, Sofuoğlu, M. Cemâl.	“Muhammed Sadık Necmi'nin Buhârî'ye Yönelttiği Bazı Tenkidler”. <i>DEÜİFD</i> , 6: 89-94.
1991, Kırbaçoğlu, M. Hayri.	“Klasik Sünnet Tanımlarının Eleştirisi ve Yeni Bir 'Sünnet Tanımı' Denemesi”. <i>İslâmî Araştırmalar</i> , 5(1): 21-37.
1995, Sakallı, Talat.	“İmam Zehebi ve Tenkid Anlayışı”. <i>ERÜİFD</i> , 6: 19-31.
1997, Hatiboğlu, Mehmet Said.	“Müslüman Âlimlerin Buhârî ve Müslim'e Yönelik Eleştirileri”. <i>İslâmî Araştırmalar</i> ,10(1-2-3): 1-14.
1997, Ünal, İsmail Hakkı.	“Seçmeci ve Eleştirel Yaklaşım veya Hz. Peygamber'i (s.a.v.) Anlamak”. <i>İslami Araştırmalar</i> , 10(1, 2, 3): 42-58.
1998, Hatipoğlu, Nihat.	“Hz. Peygamber (s.a.v.)'e Kur'an Dışında Vahiy Geldiğini Red Düşüncesine Yönelik Bir Alan Taraması -Tahlil ve Eleştiri-“. <i>İslâmî Araştırmalar</i> , 11(3-4): 273-295.

2000, Coşkun, Selçuk.	“Abdulazîm ed-Deyb’in Zübeyr b. Avvâm’a Yönelik Bazı Tenkitlere Cevabı”. <i>Dinî Araştırmalar</i> , 3(7): 137-161.
2000, Erul, Bünyamin.	“Bir Alan Taramasının Panoraması: VaHY-i Gayri Metluv Hakkında Bazı Mülâhazalar ve Bir Eleştirin Eleştirisi”. <i>İslâmiyât</i> , 3(1): 161-184.
2000, Erul, Bünyamin.	“Hadiste Eleştirel Yaklaşımın Öncüsü Olarak Hz. Aişe”. <i>İslâmiyât</i> , 3(2): 109-129.
2001, Köktaş, Yavuz.	“Hadîs Temelli Kalıp Yargılarda Kadın” Adlı Kitabın Eleştirisi”. <i>Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi</i> , I(4).
2003, Güner, Osman.	“Hadis Rivayeti Açısından Sahabeye Yönelik Bazı Eleştirilerin Tahlili”, <i>İslam’ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri, Kutlu Doğum Sempozyumu 2001</i> , ss. 627-638.
2003, Şahyar, Ayşe Esra.	“Zayıf Hadisle Fezail Konusunda Amel Edilebilirlik Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 1:31-49.
2003, Yılmaz, Muhammet.	“İbn Teymiye’nin Ehâdisü’l-Kussâs Adlı Eseri Çerçevesinde Rivayetleri Kabul ve Red Kriterleri”. <i>ÇÜİFD</i> , 3(2):153-180.
2004, Efendioğlu, Mehmet.	“Hâlid b. Velîd’e Yönelik Tenkitlerin Mahiyeti Üzerine”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 2(1): 51-79.
2004, Güner, Osman.	“Zakir Kâdirî Ugan’ın Hadis Sistematiğine Yönelik Eleştirilerinin Tahlil ve Tenkidi”. <i>OMÜİFD</i> , 17: 65-94.
2004, Gürler, Kadir.	“Cerhin Gıybet Olup Olmadığı Yönündeki Tartışmalara Eleştirel Bir Katkı”. <i>Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi</i> , 3: 33-48.
2005, Aktepe, İshak Emin.	“Schacht ve ‘Şâfî’ nin Hayatı ve Şahsiyeti Üzerine’ Adlı Makalesinin Tahlil ve Tenkidi”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 3(2): 57-83.
2005, Tokpınar, Mirza.	“Abdurrâzâk b. Hemmâm’a (126-211/744-827) Yöneltilen Bir Tenkidin Tenkidi”. <i>EKEV Akademi Dergisi -Sosyal Bilimler-</i> , 9(24): 209-218.
2006, Kahraman, Hüseyin.	“Oryantalistlerin Fikhî Hadislerin Menşei İle İlgili Görüşleri ve Tenkidi”. <i>UÜİFD</i> , 15(2) 45-76.
2006, Kahraman, Hüseyin.	“W. Montgomery Watt’ın İslâm ve Hadis Algısı Bağlamında ‘Tanrı Süretinde Yaratılma’ İsimli Makâlesinin Tahlil ve Tenkidi”. <i>Marife</i> , yıl: 6, 1: 169-194.
2007, Demirci, Kadir.	“Hicri III. Asırda Zeydi Bir Muhaddisin Metin Tenkidine Yaklaşımı”. <i>İslamî İlimler Dergisi</i> , 2(2):11-28
2007, Dölek, Adem	“Mikroplar Cinlerin Bir Nev’i mi?: Bir Hadisle İlgili İki Yorumun Eleştirisi”. <i>Hadis Tetkikleri Dergisi</i> , 3(1): 107-118.

2007, Karahan, Abdullah.	“İbn Hazm’ın Râvi Tenkidinde Eleştirilen Yönlerinin Onun Tenkitçi Kimliğine Etkisi: <i>el-Muhallâ</i> Çerçevesinde Değerlendirme”. <i>UÜİFD</i> , 16(1): 121-152.
2007, Şulul, Kasım.	“J. Marsden b. Jones’in ‘Peygamber’in Savaşlarının Kronolojisi - Bir Metin Tahlili-’ Başlıklı Makalesinin Tenkidi”. <i>İSTEM: İslâm San’at, Tarih, Edebiyat ve Mûsikîsi Dergisi</i> , 5(9): 37-48.
2011, Avcı, Seyit.	“Hadisçilere Yöneltilen Bazı Eleştirilerin Değerlendirilmesi”. <i>Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi [www.dinbilimleri.com]</i> , 11(3): 7-34.

5. Kitaplar

Yıl, Yazar.	Kitabın Adı, Yayıncısı, Yayın Yeri.
1996, Ateş, Ali Osman.	<i>Oryantalistlerin Hz. Peygamber İle İlgili İddialarına Cevaplar</i> . İstanbul: Beyan Yayınları.
1997, Aşıkutlu, Emin.	<i>Hadiste Rical Tenkidi</i> . İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
1998, Yücel, Ahmet.	<i>Hadis İlminde Tenkit Terimleri İle İlgili Çalışmalar</i> . İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
1999, Ünal, Yavuz.	<i>Hadisleri Tespitte Yöntem Sorunu: Akla Uygunluk – Akla Aykırılık</i> . Samsun: Etüt Yayınları.
2007, Yatkın, Nihat.	<i>Günahla İlgili Bir Hadisin Tahlili</i> . Ankara: İlahiyat Yayınları.
2008, Nazlıgül, Habil/ Doğanay, Süleyman/ Polat, Salahattin.	<i>Hadis Araştırma ve Tenkit Kılavuzu</i> . İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
2009, Hatiboğlu, M. Said.	<i>Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti</i> . Ankara: Otto Yayınları.
2009, Yıldırım, Enbiya.	<i>Hadiste Metin Tenkidi: Tarihi Süreç-Yeni Yaklaşımlar</i> . İstanbul: Rağbet Yayınları.
2010, Karacabey, Salih.	<i>Hadis Tenkidi: Hadislerin Hz. Peygamber’e Aidiyetini Belirleme Yolları</i> . Bursa: Emin Yayınları.
2010, Polat, Salahattin.	<i>Metin Tenkidi</i> . İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
2011, Ertürk, Mustafa.	<i>Metin Tenkidi (Gayb ve Fiten Hadisleri Örneği)</i> . Ankara: Fecr Yayınevi.
2011, Kandemir, Yaşar.	<i>Mevzu Hadisler: Menşe’i, Tanıma Yolları, Tenkidi</i> . İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Türkiye’deki tenkit temelli hadis çalışmalarını bibliyografik biçimde derlemeye çalışan bu araştırmamız neticesinde ulaşılan sonuçlar, yapılabilecek değerlendirmeler ve sunulabilecek öneriler şunlardır:

A. Bu çalışma kapsamında toplam 278 çalışmaya işaret edilmiştir. Bu çalışmalardan 157 tanesini akademik tezler, 110 tanesini bilimsel makaleler, 11 tanesini ise konuyla ilgili müstakil kitaplar oluşturmaktadır. Nitelik bazında ‘hadis tenkidini teorik düzeyde ele alan’ başlığıyla sunulan çalışmaların bölümlerin geneline oranı, tezlerde %4 (7/157), makalelerde ise %21 (23/110) düzeyinde kalmıştır. Diğer taraftan özellikle listelenen tezlerin tüm içeriklerinin incelenmesi mümkün olmamıştır. Hadis bilim dalında yapılacak lisansüstü bir projeye sözcülemi “tek bir hadisin tahric ve tenkidine dair tez ve makalelerin” toplu olarak incelenmesi, zaafının ve güçlü yönlerinin tartışılması, alanın birikimini güncelleme bakımından faydalı olabilecektir.

B. Başlığı itibarı ile tenkit içeriyor görünmemekle birlikte gerek veriler ve gerekse yöntem ve üslup açısından eleştirel nitelik taşıyan hadis konulu daha pek çok tez ve makalenin listelenmesi imkân dâhilindedir. Diğer taraftan bu durumun tam zıddı da söz konusu olabilmektedir.

C. Tenkit içerikli çalışmalar yakından incelendiğinde, kapsam tenkitle dolaylı biçimde ilişkili olabilecek bazı verileri de içine alacak tarzda genişletildiği halde, listelenen tez, makale ve kitaplar arasında çok az sayıda örneğin mevzuat edebiyatını ve hadis uydurmacılığı problemini işlediği görülmüştür. Elbette sözü edilen, mesela yönetimle ilgili hadisler veya ahlak hadisleri gibi genel çerçeveler araştırılırken kimi uydurma hadis örneklerinin incelenmesi türü faaliyetler değil, doğrudan uydurma hadisler ve hadis uyduranlara dair araştırmalardır ve benzer bir durum halk arasında hadis diye bilinen sözler konusunda da geçerlidir. Dolayısıyla burada getirilebilecek somut önerilerden birisi de, günümüzde Türkçede halka sunulmuş bulunan hadise dair eserler bakımından da geçerli olan bu yetersizliğin ve boşluğun, sistematik çalışmalarla desteklenmesi ve giderilmesi olmalıdır.

D. Diğer bir tespit ise Arap âleminde bilhassa Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün gibi ülkelerde geliştiği görülen, Avrupa’da müsteşriklere ait akademik hadis etkinliklerinde de daima ciddi bir yekûn teşkil eden sened tahlili ve cerh-tadil boyutunun Türkiye’de yapılan çalışmalarda yeterince derinleştirilmediğidir. Makale türünde listelenen bazı örnekler dışında sened tahlilinin ve ricâl eğitiminin şu ana dek üzerinde pek fazla uzman yetiştirilmemiş bir alan olarak müstakbel hadisçileri beklediğini söylemek herhalde haksızlık olmayacaktır.

E. Tez konularında yer yer tekrarlar ve kesişmeler dikkat çekmektedir. Bu bağlamda 24-25 Mart 2012 tarihlerinde Samsun’da gerçekleştirilen “Modern Dönemde İlahiyat Fakültelerinde Hadis Eğitimi ve Araştırmaları” konulu çalıştayda benimsenen “Hadis tez konuları belli bir koordinasyonla belirlenmeli, gerekirse fakülteler arasında ortak bir havuz oluşturulmalı” fikrinin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

F. Konunun uzmanlarınca cevabı tartışılabilir bir diğer soru da şudur: Acaba belli ilahiyat fakülteleri bünyesinde hadis ilminin belli alt başlıklarına özel kürsüler oluşturulabilir mi? Sözelimi metin tenkidi konusunda özel çalışma yapmış öğretim üyelerinin ağırlıkta olduğu fakültelerde hadis çalışmalarının metin tenkidine ait bir kürsüde organize edilmesi uzmanlaşmaya katkı sağlar mı? Eser tahkiki ve tahriri veya tek hadis odaklı çalışmalar gibi başka uzmanlık örnekleri üzerinde de bu düşünülebilir mi?

G. Hadiste tenkit çalışmaları rivayetlerin ravilerinin veya muhtevalarının irdelenmesiyle sınırlı kalmamalıdır. Bilakis, sıhhat şartlarına haiz hadis-i şeriflerin bireyi ve hayatı sorgulayıp eleştirmesine fırsat verecek akademik projeler de tasarlanmalıdır. Böylece alanla araştırmacı arasındaki ilişki farklı bir boyut kazanacak, hadis verilerinin sürekli tenkidin nesnesi durumunda kalmaktan kurtulması, eleştiren konumunda topluma katkı sağlaması mümkün olacaktır.

Kısaltmalar

Bu bölümde, bibliyografyada tezler bölümünde SBE (Sosyal Bilimler Enstitüsü) ve makaleler bölümünde İFD (İlahiyat Fakültesi Dergisi) uzantılarıyla zikredilen Üniversite ismi kısaltmaları yer almaktadır.

<i>AÜ</i>	Ankara Ün., Ankara.	<i>HİTÜ</i>	Hitit Ün., Çorum
<i>ATAÜNİ</i>	Atatürk Ün., Erzurum	<i>KSÜ</i>	Sütçü İmam Ün., K. Maraş
<i>CÜ</i>	Cumhuriyet Ün., Sivas	<i>MÜ</i>	Marmara Ün., İstanbul
<i>ÇE</i>	Çukurova Ün., Adana	<i>OMÜ</i>	Ondokuz Mayıs Ün., Samsun
<i>DEÜ</i>	Dokuz Eylül Ün., İzmir	<i>SAÜ</i>	Sakarya Ün., Sakarya
<i>ERÜ</i>	Erciyes Ün., Kayseri	<i>SÜ</i>	Selçuk Ün., Konya
<i>FÜ</i>	Fırat Üniversitesi, Elazığ	<i>SDÜ</i>	Süleyman Demirel Ü., Isparta
<i>GÜ</i>	Gazi Ün., Ankara	<i>UÜ</i>	Uludağ Ün., Bursa
<i>HRÜ</i>	Harran Ün., Şanlıurfa		

Kaynakça

- Atmaca, V. (2011). “Tıp ve Tıbb-ı Nebevi Hakkında Muasır Çalışmalar (Bibliyografya Denemesi)”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (1): 45-70.
- Coşkun, S. (1997). “Usûlu’-d-Dîn ve Dâru’l-Ulûm Fakültelerinde Hadîs Sahasında Yapılmış Doktora Tezleri”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13: 411-438.
- Çiçek, Y. ve Açıkalın, B. (2000). *Türkiye İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri: Özgeçmişler ve Bilimsel Çalışmalar*. İstanbul.
- Derdiyok, N. (2005). “İlahiyat Fakülteleri Dergileri İslam Hukuku Makaleleri Fihristi (Hukuk Bölümlerine Göre) (1952-2004)”. *Diyanet İlmî Dergi*, 41(4): 129-144. Ankara.
- Erünsal, İ., Çardaklı, F. ve Ülker, M. (2008). *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu-I (1953-2000)*. İstanbul: İsam Yayınları; *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu-II (2001-2007)*. İstanbul: İsam Yayınları.
- Gürkan, A. (1991). *İslam Hukuku Makaleler Bibliyografyası*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaymakcan, R. ve Ünsal, B. (2004). “İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6): 51-76. İstanbul.
- Koç, M. (2005). “Türkiye’deki İlahiyat Fakültesi Dergilerinde Din Psikolojisi ile İlgili Yayımlanan Makaleler (1953-2004) Üzerine Bibliyografik Bir Araştırma”. *Bilimname*, Kayseri. 2: 107-132. Kayseri.
- Polat, S. (2010). *Metin Tenkidi*. (1. Baskı). İstanbul: İFAV Yayınları.
- Söylemez, M. (2006). “Hz. Peygamber ve Dönemi ile İlgili Türkçe Yazılmış veya Türkçeye Aktarılmış Olan Eserler ile İlgili Bibliyografya Denemesi”. *İslâmî İlimler Dergisi*, 1(1): 259-279.
- Toksoy, C. (2010). *Cumhuriyet Devri Akademik Siyer Çalışmaları Kataloğu*. (1. Baskı). İstanbul: Meridyen Yayınları.
- Ünal, Y. (1997). “TC İlahiyat Fakültelerinde 1957-1997 Yılları Arasında Hadis Anabilim Dalında Yapılan Tezler Bibliyografyası”. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 10(1-3): 197-203. Ankara.
- Yeşil, M. (1989). *Hadis Bibliyografyası ve Gelişimi (H. 700-1100, M. 1300-1688)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, E. (2009). *Hadiste Metin Tenkidi: Tarihi Süreç, Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Rağbet Yayınları.